

Ἐὰν δὲ λέγομεν τίποτες ἐπειδὴ πρὸς τῶν θέλων ὁμιλήσει εἰς τὸ ἀκόλαστον Τμήμα, ὡς αὐτὸ ὅπερ ἐκεῖ εἶναι ὁ ἀρμυδιώτερος τόπος τε. Περὶ δὲ τῆς ἐλέγχου τῆς σιωπιδήσεως ὀλίγα τινα θέλων εἰπῆ· ἐπειδὴ τῆτο μίαν μόνον θεραπείαν ὀπιδέχεται, ἢ ὁποῖα εἶναι πολλὰ εὐκόλον νὰ γνωθῆ. Περὶ δὲ τῆς δῆτι κακὸν γεγοιὸς πίκρας, καὶ τῆς δῆτι ἀγαθὸν ἀποβληθὸν πόθου, θέλων ὁμιλήσει πρῶτα, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν πρώτην· ἐπειδὴ αἱ θλίψεις μας θεωρεῖται ὡς πρὸς τὸ παρεληλυθὸς ἀπὸ τῆτο προέρχονται αἱ περειασώτεροι, καὶ ἔχει πρῶτα ὀπίρροια καὶ εἰς τὰς θλίψεις τὰς δῆ τὰς παρούσας (ἐνεσώσας) δυσυχίας.

§. Α'. Περὶ τῆς ἐλέγχου τῆς σιωπιδήσεως, ἔπειτα τῆς μεταμελείας.

Τὸ μόνον μέσον δῆ νὰ ἀποφύγωμεν τὸν ἔλεγχον τῆς σιωπιδήσεως, εἶναι νὰ κινονίζωμεν μετὰ σαφειότητα τὰς πράξεις μας, καὶ τὰς νόμους τῆς τιμῆς καὶ τῆς καθήκοντος, δῆ νὰ μὴ ἀναγκαθῶμεν ποτὲ νὰ τὸν δοκιμάσωμεν, καὶ νὰ διορθῶμεν εἰς τὸ πρῶτον κακὸν, ὅπότεν γίνεται ἐναντίον τῶν νόμων, δῆ νὰ τὸν κάμνωμεν νὰ παύῃ ἀμέσως. Ὅποιος ὅμως ἀποποιεῖται ἐπιμόνως τὸν νόμον, ὅσον καὶ τὸ ἄλλο τῶν ἄλλων δύο, αὐτὸς αὖς κατακερματίζεται, καὶ αὖς βασανίζεται ἀπὸ τῆς ἐλέγχου τῆς σιωπιδήσεως, αὖς εἶναι καὶ εἰς τὰς ὀπιλοῖτους φρικτὸν πρῶτον δῆδειγμα· ὁ φιλόσοφος θέλει τὸν λυπηθῆ, δὲν θέλει ὅμως τὸν συμπαθῆ· ἢ τιμωρία τε εἶναι δικαιοσύνη.

Ἡ δὲ μεταμέλεια ἀποτείνεται ἢ εἰς μίαν ἀνομίαν (μεγάλον, θανάσιμον ἀμάρτημα), ἢ ἀπλῶς εἰς μίαν ἀνουσίαν, ἢ εἰς σφάλμα. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσηιν δὲν πρέπει νὰ κάμνωμεν μήτε πρῶτα, μήτε

μήτε, ὀλιγώτερα ἄπο, ὅσα εἴπαμε ἤδη προσεχῶς, ὅτι πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς σιωπῆς· εἰς τὴν δούτεραν, τὸ γυικὸν μέσον διὰ νὰ ἀπολαμβάνωμεν τὴν μεταμέλειαν εἶναι νὰ ἐκπληρώσωμεν μὲ ἀκρίβειαν τὴν πολυθρύλλητον ὑποθήκην τῆς παλαιᾶς Σοφῆς, ὅς τις λέγει· „Πρὸ τῆς νὰ ἐπιχειρηθῆς ἢ εἴνα φράγμα, σοχάζεσθε ἐκεῖνο, ὅπως ἠμπορεῖ νὰ σοὶ φροῖληθῆ ἐκ τῆς ὑποθήκης, τὴν ὁποίαν θέλομεν τὴν ἀκρίβειαν πλατύτερα, ὁπόταν ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς φρονήσεως. Διὰ τί αὐτὸ μὲ ὅλως τὴν προσοχὴν καὶ ἀποφύλαξιν, μᾶς ἀκολουθήσῃ νὰ κάμωμεν καὶ κινήσῃ λαθὸς, αὐτὸ ἢ εἶναι ἐπιδέκτικὸν διορθώσεως, καὶ ἂς παχίζωμεν διὰ τῆς διορθώσεως νὰ παύσωμεν τὴν μεταμέλειαν, ἢ εἶναι ἀνεπίδεκτον διορθώσεως, καὶ τότε δεῦν ἔχομεν ἄλλο νὰ κάμωμεν, ὡς νὰ ὑποφέρωμεν μὲ ὑπομονὴν, καὶ νὰ δὴ χαρισθῆμεθα. Διὰ τί τί ὠφελεῖ νὰ λακτίζωμεν, τὸ τῆς λόγου, πρὸς κούρα;

δ. Β'. Περὶ τῆς διάτι κακὸν γεγομὸς λύπης, ἐ τῆς διάτι ἀποβληθῆν ἀγαθὸν πόθος· ἐμ ὧ ἐ περὶ τῆς διὰ τὰς ἐμεσάσας δυσυχίας θλίψεων.

Η εἰκὼν εὐδὸς κακῆς, ὅπως ὑπεφέραμεν, δεῦν εἶναι πάντοτε λυπηρὰ εἰς ἡμᾶς· ταῖς φθασότεραις φραῖς μάλιστα εἶναι ἠδονικὴ καὶ ἀφραμυθητικὴ διὰ τὴν συναίδησιν τῆς ὅτι εἴμεθα ἤδη ἀπηλαγμένοι ἄπο αὐτοῦ. Διὰ τῆτο βλέπομεν ὅτι λαμβάνον ὅλοι κοινῶς μεγάλην δὴ χαρίσθῃν εἰς τὸ νὰ διηγῶνται τὰ παρελθόντα κακά τας, καὶ ποσῶ μᾶλλον, ὅσω βαρύτερα ἐσάθησαν τὰ κακά. Ἡ δὴ χαρίσθῃς αὕτη ἠμπορεῖ νὰ φροῖρηται ἐν μέρει ἄπο τῆς ματαιότητος τῆς ἐνθυμεῖσθαι τὴν γυναϊότητα, μὲ τὴν ὁποίαν τὰ ὑπεφέρα-

ραμεν, ἢ τῷ ἐγείρειν μίαν μεγαλιτέραν ὑπόληψιν τῆς
δυναμείας μας, δείχνοντας πόσον ἀνδρείοι ἐσάθημεν
νὰ τὰ ὑποφέρωμεν, ἢ ἢ τῷ νὰ κινήσωμεν εἰς οἶκτον
ἢ συμπάθειαν τὸς ἀκρόντας. Ἐκεῖνο ὅμως, ἄπο τὸ
ὁποῖον κυρίως ἢ ἢ πρῶτον λόγον ἀδράγεται, εἶναι
ἢ σύγκρισις ὅτε κάμνομεν καθ' ἑαυτὸς τῷ παρόντος
ἢ τῷ παρεληλυθότος, καὶ ἢ συναίδησις τῷ, ὅτι δὲν
εἶμεθα πλέον δυσυχεῖς ὡς πρότερον.

Τότε ὅμως μόνον ἢ εἰκὼν τῷ κακῷ, ὅτε ἔδοκιμά-
σαμεν, προξενεῖ εἰς ἡμᾶς λύπην, ὅταν εἶναι συ-
φοδμήν μὲ ἀγανάκτησιν. Αὕτη δὲ πάλιν ἀποτεί-
νεται πότε μὲ ἐναντίον εἰς πράγματα ἀψυχα, ἢ ἀ-
λογα· καθὼς ὅταν θυμὸν ἑνα παιδί ἐναντίον εἰς
τῷ πέρην, εἰς τῷ ὁποῖαν προσκόποντας ἔπευεν,
ἢ ὁ ἵπποτης ἐναντίον τῷ ἵππῳ, ὅτε τὸν ἐκρέμνισε·
πότε δὲ ἀποτείνεται ἐναντίον εἰς τῷ ἀφηρημένῳ ἰ-
δέαν, ὅτε κοινότερον ὀνομάζεται τύχη, καὶ καθ' ἑαυ-
τῷ δὲν σημαίνει ἄλλο, ὅτι μὴ μίαν τυφλίαν ἢ τυ-
χαίαν συδρομῶν τῶν πραγμάτων, τῷ ὁποῖαν ὅμως
ἡμεῖς εἰς τὰ κακὰ, ὅπου μᾶς ἔρχονται ἀπροσδοκή-
τως, ἢ ἄπο ἀγνωστον αἰτίαν, συνηθίζομεν νὰ τῷ
προσωποποιῶμεν καὶ νὰ τῷ ὀντόνωμεν ἔως εἰπεῖν
εἰς τῷ φαντασίαν μας, ἢ νὰ ἔχωμεν τὶ, ἐναντίον
τῷ ὁποῖαν νὰ ξεθυμαίνωμεν· πότε δὲ ἀποτείνεται ἐ-
ναντίον ἡμῶν αὐτῶν, ὅταν μᾶς προέρχεται τὸ κακὸν
ἐξ αἰτίας ἐδικῆς μας, καὶ ἀναγκάζομεθα νὰ ὀμολο-
γήσωμεν ἑαυτοῖς τῷ ἀδυναμίαν μας, ἢ τῷ ἀφρο-
σιώλω μας· τὸ ὁποῖον εἶναι πάντοτε ἀνιάρων εἰς τῷ
φιλαυτίαν μας· πότε δὲ τέλος πάντων ἀποτείνεται ἐ-
ναντίον εἰς τὸς ἄλλους, τὸ ὁποῖον συμβαίνει, ὅποτε
μᾶς προξενῆται ἄπο πρόσωπον γνωστὸν τὸ κακὸν, τὸ
ὁποῖον καὶ τόσω μεγαλιτέρον μᾶς φαίνεται, ὅσω μι-
σιτότερον μᾶς εἶναι τὸ πρόσωπον. Τὰ σοιχεῖα λοι-
πὸν, ἐξ ὧν συγίσταται ἢ λύπη ἢ ἢ ἑνα κακὸν, ὅτε
ἔδοκιμάσαμεν, εἶναι ὁ θυμὸς ἢ τὸ μῖσος· ἢ ἢ νὰ
ἀφαιρέσωμεν τὴν λύπην εἰς ταύτῳ τῷ ὀξείσασιν,
ἢ ἢ

ἄλλο μέσον δεῦν εἶναι, εἰ μὴ νὰ ἀφαιρέσωμεν τὰ
 παράγοντα αὐτῶν πάθῃ, τὸ ὁποῖον τίνι ῥόπῳ γί-
 νεται, θέλομεν τὸ ἰδῆ εἰς τὸ ἀκόλουθον Τμήμα.

Ἡ συχνότερα ὁμως λύπη μᾶς προέρχεται ἀπὸ τὴν
 εἰκόνα ἐνὸς ἀγαθῆ ἀποβληθέντος· καὶ αὕτη εἶναι ἡ
 μεγαλιτέρα καὶ ἀφθονώτερα πηγὴ τῆς ψυχικῶν μας
 κακῶν. Ὁ θάνατος, ἢ ἡ ἀποδημία, ἢ ἀποβολὴ τῆς
 φιλίας, τῆς χάριτος, τῆς εὐνοίας ἐνὸς ὑποκειμένου
 διωατῆ ἢ πεφιλημῶς εἰς ἡμᾶς· ἢ ἀποβολὴ τῆς πε-
 ρειφίας μας ὡς αἰτίας κλεψίας, ἢ χρεοκοπίας τινὸς
 ἐμποροῦ, ἢ πλημμύρας, ἢ πυρκαϊᾶς, ἢ ἐναντίας τύ-
 χης εἰς τὸ παιγνίδι, ἢ εἰς τὸ ἐμπόριον· ἢ ἀποβολὴ
 ἀξιωμάτων, ἢ τίτλων, ἢ ἑξουσίας, ἢ τῆς κοινῆς ὑ-
 πολήψεως· εἶναι τὰ συνηθέστερα αἰτία, ὅς ὢν πα-
 ράγονται αἰ μεγαλιτέρας, πικρότερας, καὶ πλέον ἀπα-
 ρηχόρητοι θλίψεις μας. Λοιπὸν δεῦν νὰ παραλαμβάνω-
 μεν, ἢ νὰ ἐξαλύωμεν τὰς τοιαύτας θλίψεις, πρέπει
 νὰ ἰδῶμεν πρότερον ὁποῖαν ἐκτίμησιν τῆς πραγμά-
 των τῶν πρέπει νὰ κάμνωμεν.

§. Γ'. Ἐκτίμησις τῆς ἀγαθῶν.

Τὸσον μεγαλιτέραν λύπην μᾶς προξενεῖ ἐν ῥύει
 ἢ ἀποβολὴ ἐνὸς ἀγαθῆ, ὅσον αναγκαιότερον τὸ νο-
 μίζομεν εἰς τὴν δόξαιμὸνίαν μας. Ὁ Μαξιμιανὸς ἀ-
 κόμη δεῦν παρητήθη τῆς Ρωμαϊκῆς Βασιλείας, καὶ λυ-
 πύμενος δι' ὅ,τι ἔβλεπεν ἑαυτὸν σερμηλῶν τῆς τοιαύ-
 τῆς ἀξίας, ἔβαλον ὅλας τε τὰς δυνάμεις, μετεχειρί-
 θη καθε παυργίαν, ἠνώσε τὴν προδοσίαν μετὰ τὴν
 καββαλισικὴν δεῦν νὰ τὴν ἀποκτήσῃ ἄλλω μίαν φο-
 ρὰν, ἕως ἂν εὐρήκον, ἀντὶ τῆς θρόνου, καὶ τῆς βασιλείας
 τὸν θάνατον. Ὁ Διοκλητιανὸς ὁμως, ὅστις εἶ-
 χε τὴν δόσιν τὸ παράδειγμα τῆς ἡλικίας παραιτή-
 σεως, ὅλον τὸναντίον· παρακαλέμενος ὑπὸ τῆς Ρω-
 μαίων νὰ ἀναλάβῃ τὸ σκῆπτρον, τὸ τὸ βασιλείον,

εἶπε (δείχνωντας τὸν μικρὸν κῆπον, ὅπῃ ἐκαλλιερ-
γῆσε μὲ τὰ ἰδία τὰ χεῖρα), μοὶ εἶναι προτιμότερον
ἄπὸ τὸ βασιλείον τῆς Ρώμης.

Ἡ πρώτη λοιπὸν σκεδὴ τῆ φρονίμου ἀνθρώπου ἔσω
νὰ κάμνη μίαν ὀρθῶς ἐκτίμησιν τῆς ἀγαθῶν· καὶ ἀ-
πὸ ἐκεῖνα, ὅπῃ δὲ εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν δίδαι-
μονίαν τε, νὰ ἀποσῶ τὴν ψυχῶν τε, εἰς ἕῳπον ὅ-
πῃ ἢ ἀποβολήτων νὰ μὴ τὰ εἶναι ἀλγεινὴ. Οἱ Σέ-
νεκας διαβληθεὶς εἰς Κλαύδιον τὸν Αὐτοκράτορα, γυ-
μνωθεὶς τῆς ὑπαρχόντων τε, ἔξοριθεὶς ἀπὸ τὴν Ρώ-
μην, καὶ ἔξορακιθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῆς Κόρσικας, πῶς
ἠμπόρεσε νὰ ὑπομείνη μὲ τὴν γαλιῶν ψυχῆς ἐ-
κείνῃ τὴν μεγάλῃ δυσυχίαν, δια τὴν ὁποῖαν κά-
θε ἄλλος ἠθέλε πέση εἰς ἄκραν ἀπελπισίαν; Ὅλα
τὰ πράγματα, (ἔγραψεν ἀπὸ τὴν ἔξορίαν τε πρὸς
Ἑλβίαν, πρὸ Παραμυθίας Κεφ. δ'), ὅπῃ μὲ ἐλάθε-
ειότητα μοὶ δεινέμων ἢ τύχη, πλεῖτον, δόξαν, τιμὰς
καὶ τὰ πρῶτα πλῆσια, τὰ εἶχα βάλῃ εἰς εἷνα τόπον,
ἀπὸ τὸν ὁποῖον νὰ ἠμπορῇ πάλιν νὰ τὰ λάβῃ χω-
εἰς σύγχυσίν μου. Ἡ ἔτον μεταξύ αὐτῆς καὶ ἐμῆ εἷνα
μέγα δῆσημα· ὅθεν ἢ τύχη μοὶ τὰ ἐπῆρεν ὀπίσω,
δὲν μοὶ τὰ ἤρπασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας· „ abstulit, non
„ avulsit. Τοιαύτη πρέπει νὰ εἶναι ἢ δῆσεις τοῦ
φρονίμου ἀνθρώπου, καὶ μῆτε εἶναι ἔργον ἄκρως δύσκο-
λον νὰ τὴν ἀποκτήσῃ.

Ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν διιχνεύζομαι, ὅτι πρέπει νὰ
φθάσῃ τινὰς εἰς ἐκείνῃ τὴν ὑπερβολῇ τῆς Στωϊ-
κῶν, ὅπῃ ἠθέλεν ὁ Ἐπίκτητος, ὅς τις λέγει εἰς τὴν
ἀρχῇ τῆς Ἐγχειριδίου· „ Εἶναι μερικὰ πράγματα,
τὰ ὁποῖα κρέμανται ἀπὸ ἡμᾶς αὐτῆς, ὅτι λογῆς εἶ-
ναι ἢ ὑπόληψις, ἢ κλίσις, ἢ ἐπιθυμία, ἢ ἀποσρο-
φή, καὶ ὅλαι αἱ ἡμέτεραι πράξεις, εἶναι πάλιν ἄλ-
λα, τὰ ὁποῖα δὲν κρέμανται ἀπὸ ἡμᾶς, ὡς εἶναι
τὸ σῶμα, τὰ πλῆθη, βασιλείαι, καὶ ὅλα ἐκεῖνα, ὅ-
πῃ δὲν εἶναι ἡμέτερον ἔργον. Ἐκεῖνα ὅπῃ κρέμανται
ἀπὸ ἡμᾶς αὐτῆς, εἶναι, λέγει, φύσει ἐλάθερα, καὶ
μῆτε

μήτε ἠμπορῶν νὰ ἐμποδιῶν ἄδίκος, ἢ νὰ βιά-
 θῶν· ὡς ἐναντίας ἐκεῖνα, ὅπῃ δὲν κρέμονται ἀπὸ
 ἡμᾶς αὐτὰς, εἶναι δὲλα, ἀκαταφρόνητα, καὶ ὑποκεί-
 ματα εἰς τὴν δυνάμιν τῆς ἄλλων. Λοιπὸν αὖ νομί-
 σης, λέγει ἄδικατιῶν, ὅτι εἶναι ἐδικά σου ἐκεῖνα
 μόνον, τὰ ὅποια τῶντι σοὶ ἀνήκον, καὶ ἠμπορέσης
 νὰ θεωρῆς ὡς ἀλλότρια καὶ ξένα ἐκεῖνα, ὅπῃ τῶν-
 τι εἶναι τοιαῦτα, ἔσο βέβαιος ὅτι κανένα πρᾶγμα
 δὲν θέλει ἰχῦσαι νὰ σὲ ἀποπλανήσῃ τῆς προθέσεώς
 σε· ὅτι δὲν θέλεις ἐπιχειρῆθῃ κανένα πρᾶγμα, τὸ
 ὅποιον νὰ σὲ συγχίσῃ· ὅτι δὲν θέλεις ἀδικηθῆ-
 θῇ, μήτε θέλεις μεμφοιρήσῃ ποτέ· ὅτι κανείς δὲν
 θέλει σὲ βλάψῃ· ὅτι δὲν θέλεις λάβῃ ποτέ τὴν
 ἀδικίαν σου λυπῶν.

Λοιπὸν ὅσα, καὶ αὖ εἰπῶ τοιαῦτα, δὲν ἰξόρω βέ-
 βαια, αἰσῶς ἠμπορέσω νὰ καταπείσω τινὰ, ὅτι τὸ
 σῶμα δὲν εἶναι πρᾶγμα ἐδικόν τε, ἀλλὰ ἀλλότριον
 καὶ ξένον. Ἐγὼ ἰξόρω, θέλει μοὶ εἰπῆ, μὲ βεβαιό-
 τητα ὅτι εἶναι ἐδικόν μου· καὶ τὰ ἀλγεῖνά αἰδήματα,
 ὅπῃ δὲ αὐτὰ μοὶ ἔρχονται, ἰξόρω ὡσαύτως, ὅτι εἶ-
 ναι καὶ αὐτὰ ἐδικά μου.

Ἡ τοιαύτη δόξα τῆς Στωϊκῶν ἦτον μία σωπέεια
 τῆ καθολικῆτων συστήματος· ἐπειδὴ αὐτοὶ ἔλεγον, ὅ-
 τι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶναι εἷς μόριον τῆς μεγάλης
 ψυχῆς τοῦ Κόσμου, τὸτ' ἔστι τὸ Θεῶν. (Μεταφ. Μέρ. Α'.
 Τμήμ. Α'. Κεφ. Γ'. Ἀριθ. Α'.) Λοιπὸν κάθε ψυ-
 χὴ, ὡς μέρος κατ' αὐτὰς Θεῶν, εἶναι καθ' ἑαυτὴν τε-
 λεία, καὶ δὲν πρέπει νὰ ζητῆ ἄλλο, εἰμὴ νὰ ἀπο-
 λαμβάῃ αὐτὴν τὴν τελειότητα, ἀπομακρύνοντας ἀ-
 φ' ἑαυτῆς ὅλα τὰ ἐμπόδια, ὅπῃ ἠμπορῶν νὰ προσέλ-
 θῃν ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ πρᾶγματα τὰ μὴ ἐξαρτώμε-
 να ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην βελίαν, ἀλλὰ διοικέμενα ἀ-
 πὸ τῆς ἀήττητον δεσποτείας τῆς Εἰμαρμένης. Οἶ-
 λει ὡς τὸσον ὁ Σοφός, κατ' αὐτοὺς, νὰ συζέλλεται
 ἐν ἑαυτῷ, νὰ ἀποθέτῃ ὅλα εἰς ἑαυτὸν, νὰ ἀρκῆται
 εἰς ἑαυτὸν μόνον, καὶ νὰ θεωρῆ ὡς ἀλλότρια ἐαυτῶν

ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ δὲ εἶναι εἰς τὴν ὀξυσίαν τε, συμπεριλαμβανῶν εἰς αὐτὰ καὶ τὸ ἰδιόν τε σῶμα. Διὰ μέσθ τῶν πλείων ἀφαιρέσεων ἔφθασαν μερικοὶ ἄπο αὐτῆς νὰ γίνωνται τελείως ἀνάιδητοι, ὄχι μόνον εἰς τὰ δεινὰ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τῆς σώματος· εἰς τὸ ὅποιον εἶναι βέβαια ἀξιοὶ νὰ θαυμάζωνται· πλὴν ἀφαιρέσεις τόσον δυσκόλως καὶ εἰς τοιαύτας ἀρχὰς ἐπερειδομένης, δὲν πρέπει νὰ τὰς ἀπαιτῆ μία μετρία καὶ ὀρθὴ Φιλοσοφία.

Ἀρκεῖ μόνον νὰ γίνεταί μία ἐκτίμησις τῶν πραγμάτων ὀρθότερα ἄπο ὅ,τι κοινότερον γίνεταί· ἀρκεῖ νὰ μὴ ὑποθέτωνται ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δὺδαιμονίαν ἐκεῖνα, ὅπῃ δὲ εἶναι τοιαῦτα.

Ἐγὼ λοιπὸν ἐρωτῶ ποῖα εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ἀνθρωπίνης δὺδαιμονίας; Καθ' ἑῶς θέλει εἰπῆ βέβαια, ὅτι εἶναι ἡ εὐθυμία τῆς ψυχῆς· ποῖα δὲ ἡ συμπλήρωσίς τῆς; πᾶστις θέλει εἰπῆ ὅτι εἶναι ἡ αὐτάρκεια. Ἐῶς ἀνθρώπος εὐθυμος καὶ αὐτάρκης εἶναι βέβαια δὺδαίμων· ἀλλὰ ἔτι νὰ εἶναι τινὰς εὐθυμος, τί ἄρα γε ἀπαιτεῖται; ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν κακῶν· ἀλλὰ ἔτι νὰ εἶναι αὐτάρκης; ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν χειρῶν. Ἄς ἀρθῶσιν ἄπο τὸν Κόσμον τὰ κακὰ, καὶ θέλων ἀρθῆ ἑῶς αἱ θλίψεις· καθ' ἑῶς θέλει εἶναι εὐθυμος. Ἄς ἀρθῶσιν αἱ χεῖραι, καὶ θέλων ἀρθῆ αἱ ἐπιθυμίαι· καθ' ἑῶς θέλει εἶναι αὐτάρκης. Ἀλλὰ ποῖα εἶναι τὰ ἀληθινὰ κακὰ; αὐτὰ ἀφαιρέσεως τὰς ἀληθοῦνας τῆς σώματος, καὶ τὰς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεως, τὰ λοιπὰ εἶναι ὅλα κατ' ἐπίνοιαν, ἔλεγχον ὁ Πλάτων, καὶ τὸ ἀπεδείξαμεν καὶ ἡμεῖς. Ποῖαι δὲ αἱ ἀληθινὰ χεῖραι; αἱ φυσικαί· ὅποιος ἔχει τὸν ἔσθον νὰ ἀναπληρῶν αὐτὰς, ἔχει βέβαια ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀρκεῖ ἔτι νὰ εἶναι αὐτάρκης. Πόσοι τῆ ἀληθείᾳ δὲν ζῶν μὲ αὐτὸ μόνον αὐταρκέστατα; Ὁ Διογῆνης ἦτον εἰς τὸν Πίθον τε, λέγει Μάξιμος ὁ Τύειος, ἰλαρώτερος, παρά ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Αἱ ἄλλαι χεῖραι εἶναι ὅλαι χειροποίητοι, ἔτι νὰ εἰπῶ ἔτι· ἡμεῖς αὐτοὶ

αὐτοὶ ἔχωμεν τὴν ἀνοησίαν, ἔτι γὰρ τὰς κατασκευά-
 ζαμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι κάμνοντες ἀναγκαῖα εἰς τὴν
 δαίμονίαν ἐκεῖνα, ὅπῃ ἐκ φύσεως δεῖ εἶναι τοιαῦ-
 τα, κατασάινομεν ἄβαστον καὶ δύσβατον, μᾶλλον δὲ
 εἰπεῖν ἄβαστον τὴν εἰς αὐτὴν ὁδὸν, τὴν ὁποῖαν ἡ
 φύσις τὴν ἑκαμῆν δὺκολωτέραν καὶ ὀπιτωματέραν. Ἡ φύ-
 σις ἀπαιτεῖ ὀλίγα, λέγει ὁ Βοήτιος (Παραμυθ. Φι-
 λσοφ. Βιβλ. γ') καὶ τὸ λέγει ἑμῶς μὲ αὐτὸν καὶ ἡ πέι-
 ρα καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος. Ὁ πραγματικὸς κόσμος, λέγει
 οὗτος ἄλλος Φιλόσοφος, ἔχει τὰ ὄρατά * μόνος ὁ κα-
 τ' ὀπίνοιαν δεῖ ἔχει πέρατα * ὅλα ἐκεῖνα ὅπῃ ἡμπορῶν
 τὰ μᾶς κάμειν βελτίονας καὶ δαίμονες ἐρως, μᾶς τὰ
 ἄβαστον ἡ φύσις παρρησία καὶ πλησίον μας, λέγει καὶ
 ὁ Σεβήκας (Περὶ ὁποῖας Βιβλ. Ζ'). Πόσον ὀ-
 λίγον ἐσιώδη εἶναι τέλος πάντων εἰς τὴν δαίμονίαν
 τὰ πλῆθη, τὰ ἀξιώματα, τὰ μεγαλεῖα, αἱ ὄψεις
 καὶ τὰ ἀπληθῆ, ἔτι τὰ ὅποια μαίνονται οἱ πε-
 ρισσότεροι ἀνθρώποι * πόσον μάλιστα ἀνίκανα εἶναι
 ἔτι γὰρ τὴν προξενήσαν, καὶ πόσον πολλακίς τὴν ἐμ-
 ποδίζου, τὸ εἶπαν μυεῖοι * μάλιστα δὲ πάντων τὸ ἀ-
 πέδου ὁ Βοήτιος (αὐτόθι), περὶ τῶ ὅποις ἡμεῖς
 μήτε τελμῶμεν γὰ ὀμιλήσωμεν, ὡς αὐτὸ ὅπῃ εἶναι γνω-
 σότατον (1). Πρὸς τί τέλος λοιπὸν γὰ τιμῶμεν τό-
 σον τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ;

Ἄλλα πρέπει ἄρα γε ἔτι τῶτο γὰ τὰ ἀμελῆ πάλιν
 τινὰς μὲ τελειότητα, γὰ τὰ καταφρονῆ, καὶ γὰ τὰ ἀ-
 πορρίπτῃ; Μερικοὶ Φιλόσοφοι ἔφθασαν καὶ εἰς τῶτο,
 καὶ εὖρον εἰς τῶτο ἀχαρείσιν * τὰ ἀδειγμάτα τῶ
 Κράτους, τῶ Διογῆρας, καὶ τῶ λοιπῶν Στωϊκῶν εἶναι
 ἔτι

(1) Σεβήκας ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀφ' ἧ δηλῶσεν ὅλας τὰς βαθ-
 μὰς τῆς τύχης ἕως ὅπῃ ἔλαβε καὶ τὴν βασιλείαν τῆς Ρώμης, ταῦτον
 εἶπεν τῶ κόσμῳ. Omnia fui, εἶπε, sed nihil expedit * τὸτ' ἔστιν
 ὅλα αὐτὰ δεῖ ὠφέλησαν τίποτε εἰς τὸ γὰ μὲ κάμειν δαίμονα.
 (P. Man. Apoth. Lib. VI.)

λαβόντα· καὶ καθ' ἑαυτὸν ἰξόυρει ὅτι ὁ δεύτερος ἔρρι-
 ψεν ἕως καὶ τὸν κύαθον, μετὰ τὸν ὁποῖον ἔπιπεν, ὅπο-
 ταν τὸ πρῶτον εἶγμα εἰς τὸν εὐδαίμονα, ὅτι
 ἤμπορῶσε γὰρ ἀναπληρώσει τὴν τότε χεῖραν ἰκανώτατα
 μετὰ κοίλῳ τῷ χεῖρα. Μία φιλοσοφία μετεωτέρα
 δευτέρου ἀπαιτεῖ τσαῦτα. Ἀπολάμβανέτα, ἔλεγεν ὁ
 Πλάταρχος (Περὶ Εὐθυμ. τῆς ψυχ.), ἐν ὅσῳ εἶναι
 εἰς τῷ ἔξασίαντα, μετὰ τῷ φειδωλίαν, ὅπως ἀρμό-
 ζει εἰς εἷνα φρόνιμον ἀνθρώπον· κἀνεὶς δευτέρου σοὶ ἐναν-
 τιώνεται εἰς τῷ· ὅμως σιωπήθισε γὰρ ἤμπορῶσε γὰρ
 κἀμνης καὶ χεῖρας αὐτὰ, ὅποταν σοὶ ἀρπαδῶν· σο-
 χάσῃ πῶσας σιγμὰς ἀπερνᾷς εὐθυμότατος, χε-
 εἰς γὰρ συνεισφέρειν εἰς τῷ μῆτε πλάτη, μῆτε τιμαί,
 μῆτε μεγαλεία· εἶπε καθ' ἑαυτὸν, ἐν ὅσῳ ζῶ εὐ-
 θυμος καὶ αὐτάρκης, εἶμαι εὐδαίμων. Αὕτη λοιπὸν ἀς
 εἶναι ἢ πρῶτῃ με φροντίς· ὅσον δὲ δεῖ τῷ εὐθυμίαν
 καὶ αὐτάρκειαν ὀλίγα χρειάζεται εἷνα φρόνιμος ἀν-
 θρώπος. τῷ ἀς παχίζω γὰρ δεῖ τῷ· τὰ ὅπλοιπα
 ἀς νομίζονται πρῶτα· ἀπολάμβανέτα ἐν ὅσῳ τὸ
 συγχωρεῖ ἢ τύχη, καὶ ὑπόφερε εὐθυμῶς τῷ σέρησίν
 των, ὅποταν σοὶ λείψαν. Προπαρεσκευασμένος μετὰ
 αὐτὰς τὰς σκέψεις, ἤμπορῶσε τότε γὰρ εἰπῆς ἀνδρείως
 μετὰ τῷ Ἐπικέρῃ εἰς τῷ τύχῳ· „ δύνασαι γὰρ μετὰ
 „ ἀφαιρέσης ὅ,τι σοὶ ἀρέσκει· ὁ θυμός σε ὅμως δευτέρου
 „ θέλει φθάσει ποτὲ γὰρ μοὶ παροξυνήσῃ λύπῳ (1).

§. Δ'.

(1) Οὗτος εἶναι ὁ ἔσπος, λέγει εἰς ἄλλο μέρος ὁ ἴδιος Πλά-
 ταρχος, τῷ γὰρ αἰσθάνεται τις καλλίτερα τῷ ἀπολαύσειν τῷ ἀγα-
 θῷ, ἐν ὅσῳ εἶναι εἰς τῷ ἔξασίαντα. Ὅστις ἤμπορῶσε ἀφῆρας
 γὰρ εἰπῆ πρὸς τῷ τύχῳ „ ἠδὲ μὲν ἀντι φέρης· ὀλίγον δ' ἄχρος
 „ ἢ ἀπολείπης· ἔτος μόνος, ἀπηλαγμένος τῷ φόβῳ τῷ ἀποβο-
 λῆς, ἤμπορῶσε γὰρ αἰσθάνῃ καλλίτερα τῷ ἠδονῷ τῷ ἀπολαύσειν.

δ. Δ'. Πρόγμωσις, εἴτ' ἔμ προμελέτησις
τῆς κακῶν.

Εἶναι ὁμῶς φησάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἄποβο-
λή καὶ εὐδὸς πράγματος, εἴτ' τὸ ὁποῖον ὀλίγον μᾶς
μέλει, μᾶς ἐγγίζει πικρῶς, μόνον καὶ μόνον δι' ὅ,τι
μᾶς ἠκολέθησεν ἀπροσδοκῆτως. Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ
δοσῶμεν τῷ ψυχῶ ἄπο τὰ καθ' ὑπόληψιν ἀγα-
θὰ, θεωρῶντας τα ὡς πράγματα μὴ ἀναγκαῖα εἰς
τῷ εὐδαιμονίᾳ μας, ἀλλὰ πρέπει προσέτι νὰ εἴμε-
θα πάντοτε προπαρεσκευασμένοι εἰς τῷ ἄποβολῶ
αὐτῷ προμελετήσας τῷ ὡς ἐνδεχόμενον πρᾶγμα.
Πρέπει νὰ εἴμεθα πάντοτε ἔτοιμοι, λέγει ὁ Σενέ-
κας (Περὶ Παραμυθ. πρὸς Ἑλβίαν.), καὶ νὰ
προβλέπωμεν ὅλας τὰς προσβολὰς καὶ ὅλας τὰς ὀρ-
μὰς τῆς τύχης, πρὶν ἀκολουθήσεν. Ἡ τύχη εἶναι
ἀφόρητος εἰς ἐκείνους, εἰς τὰς ὁποίας ἔρχεται ἀπροσ-
δοκῆτος· ἐκεῖνος ὁμῶς, ὅς τις τὴν προσμύει πάντο-
τε, εὐκόλῃ ὑποφέρει τὰς προσβολὰς τῆς.

Πρὸς τὸτο τὸ τέλος πρέπει νὰ ἀποκτήσωμεν μίαν
ἔξιν, ἡ ὁποία καὶ εὐκόλος εἶναι καθ' ἑαυτῷ, καὶ ὄφελος
μεγαλῶτατον μᾶς προξενεῖ· καὶ εἶναι, ὅταν ἀ-
κέραιε πᾶς πρὸ ἄλλων δυσυχίας, νὰ ὀπισθρέψωμεν τὴν
σκέψιν εἰς ἡμᾶς, καὶ νὰ ἐρωτῶμεν ἑαυτὸς τί ἠθέ-
λαμεν κάμῃ, αἴσως μᾶς ἐσωθέβαινε τὸ κακὸν ἐκεῖ-
νο, εἴτ' τὸ ὁποῖον ἀδραπονῶνται ἄλλοι. Ὅποιος θεω-
ρεῖ, λέγει ὁ ἴδιος Σενέκας (αὐτόθι,) τὰ κακὰ
τῷ ἄλλων (τῷ ὁποίῳ βλέπομεν καθ' ἑκάστῳ ἀπει-
ρα), εἰς δυνάμειν νὰ ἀκολουθήσεν εὐκόλως καὶ εἰς
αὐτὸν, αὐτὸς θέλει εὐερίσκηται πάντοτε καθωπλισ-
μένος κατ' αὐτῷ, πρὸ τῆς νὰ τῷ ἀκολουθήσεν.

Οὕτως ὑπέφερε μὲ τὸσῶν γαλιώων ψυχῆς ὁ Ἀνα-
ξαγόρας τὸν θάνατον τῆς φιλτάτης ἡμέρας, ὅς τις πρὸς τὸν
ἀναγγείλαντα ταύτῃ τῷ λυπηρὰν εἶδῃσιν, ἰξόδρον,
εἶπεν, ἄπο πολλῆς ὅτι ὁ υἱὸς μὲ ἦτον θνητός, ἢ δειν

60 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαρμασία.

„ θνητὸν θνήσας. Τῆς αὐτῆς διαθέσεως ἦτον καὶ ἡ ἀπόκρισις μιᾶς Λακεδαιμόνου γυναικός· ἡ ὁποία μαθῆσα, ὅτι ὁ μονογνήστis ὑδὸς ἐφονεύθη εἰς τὸν πόλεμον, ἀντὶ τὰ ἐπιδοθῆ κατὰ τὸ ἔθος τῶν γυναικῶν εἰς θρήνας καὶ ὀλοφυρμῶς, εἶπε μὲ ἀταραξίαν ψυχῆς· ἔξοδρον ἀπὸ τῆς ὄρας, ὅπῃ τὸν ἐθνήσα, ὅτι ἔσπεπε νὰ ἀποθάνῃ. Καὶ διὰ τί νὰ μὴ μιμώμεθα καὶ ἡμεῖς τὰ πιαῦτα παραδείγματα, ὅπως οὐδὲν ὁ Πλάταρχος (αὐτόθι); διὰ τί, ὅπῃ μᾶς ἀκροαθῆ καὶ πᾶν ἐναντίον συμβεβηκός, ἀντὶ τὰ ἐπιδιδώμεθα εἰς ὀδυρμῶς καὶ ἀνασναγμῶς, ὅσον λέγομεν ὡς ὁ Ἀναξαγόρας, καὶ ἡ Λάκαινα· ἔξοδρον ὅτι τὰ ἀγαθὰ μὴ ὑπὸ τῆς διαίτησιν τῆς ἀσάτε τύχης, ἦτον ἐρήμερα καὶ ὄχι βέβαια· ἔξοδρον ὅτι ἐκεῖνος, ὅπῃ μοι ἔδωκε τῆς ἀρχῆς (ἐξουσίας), ἠμποροῦσεν εὐκολὰ νὰ μὲ τῆς ἀφαιρέσῃ· ἔξοδρον ὅτι ὁ φίλος μου ἦτον ἀνθρώπος, ζῶν ὁπλαδὴ φύσει διμετάβολον, καθὼς τὸν ὀνομάζει ὁ Πλάτων; Ἀνίσως ἀντὶ τῶν κοινῶν τέτων, ὅσον τὸ ἠλπιζόν, ἀλλὰ προσεδόκων, καὶ τὰ παραπλήσια, ἐκάμναμεν αὐτὰς τὰς σκέψεις καὶ προπαρασκιάς, ὅσον ἔχοντες ὅσον εὐκολὰ τῆς ἡσυχίας τῆς ἡ ψυχῆς.

δ. Ε'. Περὶ τῶν κακῶν, ὅπῃ ἐπιδέχονται θεραπείαν.

Εἰς ἐκείνους, ὅπῃ δύνανται νὰ ἀποσπάσῃν ἐξ ὀλοκλήρου τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ μὴ ἀναγκαῖα ἀγαθὰ, εἰς ἐκείνους, ὅπῃ ἠμποροῦν νὰ εἶναι καθ' ἐκάστην ὄραν προπαρασκευασμένοι εἰς κάθε λυπηρὸν συμβατήμα, ἦτον ἴσως ἰκαναὶ αἱ προειρημέραι θεραπείαι. Πρέπει ὅμως νὰ προβλέψωμεν καὶ διὰ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ὅσον ἔχοντες ὅσον ἀρετῆς καὶ δεξιότητος, καὶ οἱ ὅποιοι εἰς τὰ λυπηρὰ συμβατήματα πίπτειν εἰς ἀμηχα-

χαίαν ἢ ἀπελπισίαν. Τὸ νὰ εἰπῆ τινὰς εἰς αὐτὰς
 τί ἔσται [νὰ κάμει, δεῖ νὰ εἶναι προπαρασκευασ-
 μένοι, εἶναι ἄκαιρος θεραπεία· αὐτοὶ χρειάζονται
 βοηθήματα τῆς ὥρας, ἢ πρὸς τὸ παρὸν ἐνεργήματα·
 ἢ αὐτὰ πρέπει νὰ τὰς δείξωμεν.

Πρέπει λοιπὸν ἐν πρώτοις νὰ ἰδῶμεν, ἀν τὸ κα-
 κὸν ἐπιδέχεται διόρθωσιν, ἢ ὄχι. Εἰς τὴν πρώτῃ
 πτώσιν ἢ φθασυδίᾳ προσφέρεται ἀφ' ἑαυτῆς, ἢ δὲν
 πρέπει νὰ κάμῃ τινὰς ἄλλο, δεῖ, ἀντὶ νὰ ἐπέχη
 τὴν φαντασίαν εἰς τὴν θεωρίαν τῆ παρόντος κακοῦ,
 νὰ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν μέλλουσαν θεραπείαν, ἢ μὲν
 τὴν ἐλπίδα ταύτης τῆς θεραπείας νὰ παρηγορηται.

Τίς οἶδε μάλιστα, ἀν εἰς αὐτὰς τὰς ἀξιώσεις
 δὲν ἴκωρη νὰ χρησιμώσῃ εἰς μεγαλιτέραν παρηγο-
 ρίαν τε ἢ ἡ ἰδία εἰκὼν τῆ ἀποβληθέντος ἀγαθοῦ, ἢ
 τῆ κακοῦ, ὅπῃ δοκιμάζει; Εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ ἀ-
 γαθὸν γίνεται ποτὶ γλυκύτερον, ὅποταν τὸ ξανα-
 ποκτίσῃ τινὰς, δεῖ πρὶν τὸ χάσῃ· καὶ ὁ λόγος
 πρόδηλος· ἐπειδὴ εἰς τὴν ἄμεσον ἡδονὴν, ὅπῃ αὐτὸ
 κατ' ἑαυτὸ προξενεῖ, προσίθεται ἢ ἔμμεσος ἡδονὴ
 τῆς παύσεως τῆ ἀλγος, ὅπῃ εἶχε προξενήσῃ ἢ ἔλ-
 λειψίς τε. Διὰ τῆτο οἱ πανουργότεροι καὶ ἀκρεβέστεροι
 ἐπικέρριοι ἐσιωπήθιζαν ἐνίοτε νὰ σερῶνται ἐπίτηδες
 πρὸς καιρὸν οὗ α ἀγαθοῦ, δεῖ νὰ αἰδανθῶν ζωηροτέ-
 ρων μετὰ ταῦτα τὴν ἀτόλαισίν τε· ἔφθαναν μάλιστα
 ἢ νὰ ἐπιδιώκων ἐπιταυτῆ ἀλγηδόνας, δεῖ νὰ δοκιμάζων
 εἰν ἡδονὴν τῆς αἰφνιδίας καταπαύσεώς των (1).

Τῆ-

(1) Αὐτὴ ἡ σιωπήθεια δὲν εἶναι μακρὰν ἢ ἀπὸ τῆς ἐδικῆς
 μας καιρῆς, ὡς παρατηρεῖ ὁ Συγγραφεὺς τῆς περὶ φύσεως τῆς ἡ-
 δονῆς ἰδεῶν. Εἶναι, λέγει, πολλοί, οἱ ὅποιοι ἀποάγασιν τὸν περὶ-
 πικτον ἢ τὴν χορὸν μέλει κηράσεως, διὰ νὰ αἰδανθῶν ἔπειτα, ἀ-
 φ' ἧ πέσον ἀνάσκελα, τὴν ἡδονὴν τῆς αἰφνιδίας καταπαύσεως τῆ
 κόπῃ. Τὰ κησικὰ ποτὰ, οἱ δρυμεῖς ἢ πικροὶ χυμοὶ, αἱ ἐρεθί-
 στικαὶ κόψεις, εἰς τὰ ὅποια δέισκομεν τὸσῶν δὲ χαείσῃ, δὲν εἶ-
 ναι ἡδονικὰ διὰ ἄλλο, εἰμὴ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

62 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαρτασία.

Τὴν λοιπὸν τεθούτος, ἀνίσως εἷας ἀνθρώπος ἐν ᾧ ἔχει παρᾶσαν τὴν εἰκόνα τῆς ὑποσυμβαίνουσας αὐτῷ κακῆς, ἢ τῆς ἀποβληθείσης ἀγαθῆς, ἀπὸ τῆς δυσφορίας ὅπου ἐντεῖθεν ὑποφέρει ἢμπορέσει μετᾶντας παρᾶτον τὴν ἡδονὴν, ὅπῃ θέλει δοκιμάσει τὴν σιγμὴν, ὅπῃ αὐτὴ θέλει παύσει, καὶ μεταφερθῆ ἔπειτα εἰς τῆς φαντασίας εἰς μίαν τοιαύτην σιγμὴν, καὶ καὶ ταυτιθῆ ἕως εἰπεῖν μετὰ αὐτῷ, εἶναι φανερόν, ὅτι θέλει ἀπολάβῃ καὶ ἀπολαύσῃ ὅλῳ τῆς ἡδονῆς ἐκείνης τῆς εὐτυχῆς σιγμῆς, τὴν ὁποῖαν ἢ εἰκὼν τῆς παρόντος κακῆς ἐχρησίμευσε καὶ τὴν αὐξήσῃ.

Τὴν ἢμπορέσεν ἴσως καὶ συμβῆ, θέλει εἰπῆ τις, ἀνίσως εἶμεν βέβαιος ὅτι θέλω ξαναποκτήσει τὸ ἀποβληθέν ἀγαθόν, ἀνίσως εἶμεν πληροφορημένος ὅτι θέλω διορθώσῃ τὸ κακὸν ὅπῃ ὑποφέρω· ὅταν ὅμως ἢ ἀπόβασις εἶναι ἀβέβαιος, τὸ παρᾶγμα εἶναι πολλὰ διαφορετικόν· ἐγὼ ὅμως λέγω ὅτι τὸ παρᾶγμα τότε ἀνάγεται εἰς εἷας ἔργον ὑπολογισμῶν (λογαριασμῶν)· δεῦν ἔχη καὶ κάμη τινὰς ἄλλο, εἰμὴ καὶ ἐξετάσῃ ἀπὸ ποῖον μέρος ἢ πιθανότης εἶναι μεγαλιτέρα ἢ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἢ καὶ τὸ βάρος τῶν λόγων· ἀλλὰ τὸ κακὸν εἶναι, ὅπῃ εἰς τῆτον τὸν ὑπολογισμὸν σφάλαν κοινότερον οἱ ἀνθρώποι· εἰαὶ τί δίδου μεγαλιτέρω δυνάμιν εἰς τὰς λόγους τῆς φοβεῖσθαι, καὶ δεῦν λογίζονται σχεδὸν εἰαὶ τίποτε ἐκείνης, οἱ ὅποιοι πρέπει καὶ τὰς ἐγκαρδιώσεν. Ἀλλὰ καὶ ἀνίσως τεθῆ καὶ μία βεβαιότης πληρέσῃ, ἢ ὁποῖα καὶ ἔχει χώραν πολλὰκις μάλις εἰς τὰ κακὰ, ὅπῃ εἶναι ἐκ φύσεως ἢ αἰσθητικῶν εἰσμηῶν μέχει τινὸς καιρῶ, ἢ προσωρινὰ, εὐείσκονται ὅμως ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι, ἀπὶ καὶ σοχάζονται τὴν μέλλουσας ἀδυναμίαν, φαίνονται ὅτι δεῦν ἔχου ὄρεξιν εἰς ἄλλο, καὶ καὶ εἰαὶ καὶ εὐρίβωνται μετὰ τὸ αἰσθητικῶν τῆς παρόντος κακῆς. Τί ἢμπορεῖ ὁ φιλόσοφος καὶ κάμη εἰς τοιαύτους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι θέλου εἰαὶ πάντως τὸ κακόντας; εἰμὴ καὶ τὰς εὐρίβῃ εἰαὶ τὴν ἀνοησίαντας.

Εἷας φρόνιμος ἀνθρώπος ὅμως θέλει ἰδῆ, ὅτι ὀφεί-

Κεφ. Δ'. Θεραπ. τῶν ψυχ. κακῶν. 63

Φείλει νὰ κάμνη ὅλον τὸ ἐναντίον, νὰ δίδῃ δηλαδὴ
κάθε βάρος εἰς τὰς ψυχικὰς ἐλπίδας, ὅτι νὰ ἀ-
παλλάτῃται, ὅσον εἶναι δυνατὸν, ἀπὸ τὸν φόβον.
Μία θεωρία θέλει τὸν ἐγκαρδιώσῃ εἰς τὸ τοιοῦ-
τότερον. Ἡ θεραπεία τῶν κακῶν, ὅπως ἔχει λόγον νὰ
ἐλπίζῃ, ἔστω μικρὰ ἢ μεγάλη, τὸ κακὸν τε ὡς τὸσον
πάντοτε ἔχει νὰ μειωθῇ· ἡ ψυχασίς τε θέλει γῆ-
πάντοτε ὀλιγώτερον ἀλγεινὴ, ἀπὸ ὅ,τι εἶναι πρὸς τὸ
παρὸν· δεῖ ἢμπορεῖ λοιπὸν νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι μίαν
κατίσασιν καλλιτέραν· ἔχει ἄρα λόγον κατὰ πάντα
φόβον νὰ παρηγορῆται.

δ. γ'. Περὶ τῶν κακῶν, ὅτι δεῖ ἐπιδέ-
χονται θεραπείαν, εἴτ' ἔμ διορθωσιν.

Τὸ χειρότερον εἶναι ὅποτεν τὸ κακὸν δεῖ ἐπιδέχ-
ται διορθωσιν· εἶναι ὅμως χειρότερον εἰς μόνες τὰς
ὀλιγογνώμονας ἢ μὴ καθωπλισμένους καθὼς πρέπει
μὲ τὰ ἐκ τῆς φιλοσοφίας βοηθήματα· ὅτι ὁ σο-
φὸς ἰξούρει ἑαυτὸς καὶ εἰς αὐτὰ νὰ παρηγορηθῇ·
εἰς αὐτὰ μάλισα ἠδυνάεται ψελαστότερον νὰ δείξῃ
τὴν ἀρετὴν τε· ὅτι εἰς τὸ νὰ παρηγορηθῇ ὅτι ἔ-
να κακὸν, ὅπως ἢμπορεῖ εὐκόλῃ νὰ διορθωθῇ, ὀλί-
γη ἀρετὴ χρειάζεται. Αὐτὸς ἰξούρει νὰ ἀποκτήσῃ τὴν
δύσκολον μὲν, ὅμως ὠφελιμωτάτῃ ἔξιν, νὰ ὑποτάσ-
σῃται ἀταράχως εἰς τὰς νόμους τῆς ἀνάγκης· ἔχασα,
θέλει εἰπῆ, τὸν πατέρα μου, ἢ τὸν ἀδελφόν μου, ἢ
τὸν φίλον μου, τὰ φίλτατα· ἢ πληγὴ εἶναι μεγάλη,
πλὴν δεῖ ἐπιδέχεται θεραπείαν· μήτε τὸν εἶνα, μή-
τε τὸν ἄλλον ἢμπορῶ νὰ ἀνασῆσω· λοιπὸν τί ὠφέ-
λει νὰ τὸ συλλογίζομαι; ἢ Σκληρὸν μὲν, ἀλλὰ ὅτι
ἢ τῆς ὑπομονῆς γίνεται κερφότερον, πάν ὅ,τι ἀθέμι-
ἢ τον ἔσιν διορθῶσαι, θέλει εἰπῆ ἢ αὐτὸς μετα τῶ
ἢ Ὅρατίε.

64 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαρτασία.

Ἡ ἀτάραχος αὕτη ἀνδρεία τῆς ψυχῆς φαίνεται, ὅτι ἦτον εἰς τοὺς Στωϊκὰς ἰθαύεσσα θεματότερον, ἢ εἰς ἄλλας· τὸλάχιστον εἰς αὐτῶν ἐπαίρενται αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι. Ἐγὼ ὅμως σοχάζομαι, ὅτι τὸ νὰ ἀποκτήσῃ τινὰς τὴν ἕξιν τὴν ὑπέκειν ἀταράχως εἰς τὰς νόμους τῆς ἀνάγκης, δεῖ εἶναι τέλος πάντων τόσον δύσκολον, ὅσον νομίζεται· φθάνει νὰ ἐπιδοθῇ τινὰς εἰς τὴν με' ἀπόφασιν εἰς τὰς πρώτας θεματάσεις· φθάνει νὰ ἐπαναλαμβάνῃ με' σαφειότητα καθ' ἑαυτὸν τὸ, ὃ γέγονε, γέγονε· διόρθωσις δεῖ εἶναι· ἄς προσέχω εἰς τὰ λοιπὰ.

Κάποιος μάλισα ἔφθασε νὰ εἰπῇ, ὅτι δεῖ εἶναι εἰς τὸν Κόσμον κακὸν ἐκκολοῦποφερτότερον ἀπὸ τὸ ἀνεπίδεκτον διορθώσεως· καὶ ὁ λόγος ἴσως εἶναι ἔχ ἦτον ἀληθείας, ἢ ὄξυς καὶ ἀγχίνες· δεῖ τὴν μίαν ἐλπίδα ἀμυδρὰ πολλάκις θλίβει θεματότερον, ἢ ἢ ὅπου θεμαμυθεῖ, δεῖ τὰς παραχὰς καὶ ἀνησυχίας τὰ ἀντικειμῆς φόβου. Ἐγὼ μάλισα θέλω προδέσει τοῖς εἰρημίοις, ὅτι τὸ μεγαλύτερον κακὸν ὅπερ γνωρίζω εἰς τὰς θλίψεις, εἶναι ὁ σάλος τῆς ἀβεβαιότητος, εἴνα μὲν δεῖ τὰ συχνὰ τινάγματα ὅπερ λαμβάνει ἐξ αὐτῆς ἢ ψυχῆ, ἄλλο δὲ δεῖ ὅτι τότε εἶναι δυσκολώτερον νὰ ἠμπορέσῃ τις νὰ ἀποσπάσῃ τὴν θάνοιαν ἀπὸ τὴν λυπηρὰν ἰδέαν. Ἐξ ἐναντίας ἢ βεβαιότητος τῆς, ὅτι τὸ κακὸν εἶναι ἀθεράπυτον, ὅτι εἶναι ἀφύκτον, ὅτι δεῖ ὠφελεῖ πλέον νὰ τὸ συλλογίζηται τινὰς, προξενεῖ μίαν κάποιαν γαλιύλω καὶ δισάθειαν· δεῖ τὴν ὁ ἀνθρώπος τότε πέρνει τὰ μέτρατα, ἀποφασίζεταί καὶ ἠσυχάζει· καὶ τοσούτω μᾶλλον, καθ' ὅτι ἠμπορεῖ τότε καλλίτερα καὶ ἐκκολώτερα νὰ μεταχειριθῇ τὰ ἀνωτέρω εἰρημῆς μηχανικὰ μέσα εἰς θάχυσίντα, μὲν ἔχοντας πλέον τὴν, τὸ ὅποιον νὰ τὸν ἀναγκάζῃ νὰ ἀνακαλῇ καὶ ἄκων τὴν λυπηρὰν ἰδέαν, καὶ νὰ τὴν φέρῃ πάντοτε ἐμπροσθέντα.

Ἀλλ' εἰς τὰ ἀθεράπυτα κακὰ δεῖ εἶναι ἀράγε ἄλλο μέσον ἢ τὴν, δεῖ νὰ ἠσυχάζῃ τινὰς ὅπως;

σῶν; εἶναι γὰρ, πολλὰ, καὶ πολὺ τραυματικώ-
τερα.

Δ. Ζ'. Ὅτι κάθε κακὸν ἔχει κάποιαν
ἀνταμοιβήν.

Οἱ ζωγράφοι καὶ ἀγαλματοποιοὶ νοσιμῶνται ἐνίο-
τε γὰρ χηρατίζου τεχνησύνως κάποιαν εἰκόνα εἰς ἕο-
πον ὅπως θεωρεῖσθαι ἀπὸ εἰς μέρος γὰρ τραγαίνου
εἰς ἀπὸ πρόσωπον χαριέσατον καὶ διαφορεέσατον· καὶ ἀπὸ
τὸ ἄλλο, εἰς ἀπὸ τέρας ἀμόρφον καὶ φρικωδέσατον. Τοιαῦ-
τα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγ-
ματα· ὅλα γὰρ ἔχου ὄψιν διττήν· ἡ δὲ διαφορὰ
εἶναι ὅτι ὁ μὲν μικρόν καὶ ἀφύη ἀνθρώπος προση-
λόνεται ἀπὸ εἰς τὴν λυπηρὰν ὄψιν τῆς πραγμά-
των, καὶ καταπίπτει (ἔξεθνήζεται)· ὁ δὲ νενεχῆς
σρέφει ἀπὸ εἰς τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, καὶ πα-
ραμυθεῖται.

Ἀλλὰ πῶς ἡμπορεῖ γὰρ ἀπὸ τῆς τῆς, θέλει εἰπῆτις,
καὶ εἰς τὰ κακά, ὅπως δὲ ἔχου θεραπείαν; Ἀν δὲ
ἔχου θεραπείαν, ἔχου ὅμως ὅλα κάποιαν ἀνταμοιβήν·
ἀπὸ τί δὲ εἶναι, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, κακὸν, ὅπως γὰρ μὲν
εἶναι συωδόμενον μὲ κάποιον καλόν· εἰς ἀπὸ Λεῖβνι-
τιανὸς μάλιστα ἠθέλου εἰπεῖν, ὅτι εἶναι ὅλα καλά·
ὁ Ρόβινέτος, ὅτι τὰ καλά καὶ τὰ κακά εἶναι εἰς ἰ-
σοσαθμίαν· ἐγὼ ὡς τὸσον δὲ λέγω μῆτε τὸ εἰς
μῆτε τὸ ἄλλο· ἀλλ' ὅτι κάθε κακὸν ἀνταμείβεται ὡς
τὰ πολλὰ μὲ κάποιον καλόν, καὶ μᾶς πληροφορεῖ εἰς
τῆς ἢ καθ' ἡμέραν πείρα. Ποσάκις, λέγει ὁ Φοντε-
νέλλης, ἀπὸ κάποιαν συμβεβηκότα, τὰ ὅποια κατ' ἀρ-
χὰς μᾶς ἐφάνησαν ἀφόρητα δεινὰ, δὲ μῆσομυ μετὰ
ταῦτα τὸσον ἀχαρισημένοι, ὅπως ἠθέλαμυ δυσαρεση-
θῆ ὑπερβολικὰ, ἀπίσως δὲ μᾶς συέβαινον; Ἡ ἰ-
δία δεινότης τῆς κακῆς, προδίδεται ὁ Π. Στελλίνιος, συ-